

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ МЕЖДУ БЪЛГАРСКИТЕ И НЕМСКИТЕ НАЦИОНАЛНИ СЧЕТОВОДНИ СТАНДАРТИ

Петрана Тенева Тодорова

катедра „Счетоводство и анализ“, УНСС

Ключови думи:

Сравнителен анализ

Български национални счетоводни стандарти

Немски национални счетоводни норми

Нормативна уредба

Счетоводни принципи

Хармонизация на счетоводството

Резюме

В процеса на хармонизиране на счетоводството международните счетоводни стандарти се етаблират като водеща насока за изготвяне на финансови отчети. Независимо от този факт, страните членки на ЕС продължават да прилагат паралелно и техните национални счетоводни стандарти. Целта на тази статия е да се направи сравнителен анализ между българските национални счетоводни стандарти и немските национални счетоводни норми, като се изследват основните разлики между двете системи. Поставя се акцент върху целите, принципите и методите на българското и немското счетоводно отчитане, като особено внимание се отделя на нормативната уредба.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

В рамките на хармонизирането на счетоводните стандарти в Европейския съюз както в България, така и в Германия се наблюдава тенденцията за възприемането на счетоводни принципи, характерни за англо-американската счетоводна система, която е основополагаща за международните счетоводни стандарти за финансово отчитане.

В исторически аспект нормативната уредба в България и в Германия принадлежат към континентално-европейската счетоводна система. Търговското и счетоводното законодателство на България в значителна степен са повлияни от немските правни норми. Паралелно с това съществуват редица концептуални разлики и особености, отличаващи българските национални счетоводни стандарти от немското балансово право и национални счетоводни стандарти. Целта на този доклад е да се анализират особеностите при прилагането на националните счетоводни стандарти в двете страни, като се направи съпоставка между основните принципи и обекти на счетоводството с акцент върху собствения капитал на предприятието.

II. Нормативна уредба на счетоводството

1. Български национални счетоводни стандарти

В процеса на развитие на нормативната уредба на счетоводството в Република България се извършват няколко основни реформи, предизвикани от промените в икономически и политически аспект. Действащият в момента Закон за счетоводството е в сила от 1 януари 2002 г. Със Закона за изменение и допълнение на Закона за счетоводството (ЗИДЗСч) от 2006 г. влизат в сила промените в организацията и методиката на счетоводно-информационното осигуряване с цел постигане на пълна хармонизация с правните норми на Европейската общност.

Счетоводната методология се регламентира в подзаконовите нормативни актове, съгласно чл. 1, т. 6 от Допълнителната разпоредба от Закона за счетоводството, които са: МСС, МСФО и тълкуванията за тяхното прилагане.¹ От януари 2006 г. в България се прилагат Национални стандарти за финансови отчети на малки и средни предприятия (НСФОМСП) и Международни стандарти за финансово отчитане (МСФО). Националните счетоводни стандарти са построени по рамката на международните стандарти, като включват в началото си общи разпоредби с основни правила при прилагането им. НСФОМСП са 30 на брой и са номерирани сходно на МСФО, респ. МСС, които от своя страна са подредени по хронологичния ред на тяхното влизане в сила. Основни термини и понятия, използвани относно правилното интерпретиране и прилагане на стандартите, са поместени в „Общи приложения за изготвяне и представяне на финансовите отчети“.

Редица нормативни актове като Търговския закон и Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) съдържат специални разпоредби, които са от значение за счетоводното отчитане.

2. Немски национални счетоводни норми

В немско говорящите страни съществува строго разграничение между вътрешното и външното счетоводство (*internes und externes Rechnungswesens*). Вътрешното (управленско) счетоводство служи за целите на управлението на предприятието в рамките на планирането, стратегическото развитие и вътрешния контрол, като не подлежи на законовите ограничения и изискванията на търговското и данъчното право.² В хода на анализа се поставя акцент върху външното (финансово) счетоводство.

За разлика от българските и международните счетоводни стандарти, немските счетоводни норми са законово уредени. Съществуват и национални счетоводни стандарти, които са регламентирани като подзаконови нормативни актове и уреждат специфични счетоводни въпроси предимно във връзка с консолидирани финансови отчети.

В част трета на Търговския закон (*Handelsgesetzbuch* (HГЗ) чл. 238-342e HГЗ) се съдържа нормативната уредба за счетоводно отчитане. Допълнителните

¹Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 98, 2001 г., посл. изм., ДВ, бр. 100/2013.

² Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C., *IFRS oder HGB?*, 2013 г., стр. 25.

разпоредби, отразяващи особеностите на правната форма на отделните дружества, са нормирани в отделни закони като Закона за акционерните дружества, Закона за дружествата с ограничена отговорност и Закона за кооперативните предприятия. Задълженията и сроковете за оповестяване са уредени в Закона за оповестяването. Немското данъчно законодателство съдържа редица разпоредби относно изготвянето на счетоводни отчети за данъчни цели. То е допълнено от обширна съдебна практика (Steuerrichtlinien), както и становища на федералното министерство на финансите (Steuererlasse).

Препоръки относно съставянето на финансови отчети се съдържат и в коментарите и методологическите указания от Института на одиторите (Institut der Wirtschaftsprüfer (IDW)), както и в становищата на Немския комитет за счетоводни стандарти (Deutschen Rechnungslegungs Standards Committee (DRSC)).

Немският комитет за счетоводните стандарти (НКСС) е създаден през 1998 г. в отговор на предизвикателството на нарастващото интернационализиране на счетоводството и необходимостта от по-голяма прозрачност и експертни познания за интерпретирането и прилагането на международните изисквания в националните счетоводните стандарти. НКСС е частна организация, която упражнява тясна съвместна дейност с Федералното министерство на правосъдието (Bundesministerium der Justiz). Членовете на НКСС са представители на индустриалния и финансовия сектор, както и на големи одиторски компании. В чл. 342 нТЗ са уредени правилата относно формирането на частни счетоводни организации в Германия и признаване на изготвените стандарти съгласно изискванията на нТЗ. Основните органи на НКСС са Съветът по стандартизиране (Deutsche Standardisierungsrat), който изготвя конкретните немски счетоводни стандарти (Deutsche Rechnungslegungsstandards (DRS)), Комитетът за интерпретации на счетоводството (Rechnungslegungsinterpretations Committee (RIC)), както и експертните комисии по търговското и международно право.³ За разлика от НСФОМСП, немските счетоводни стандарти не са аналогично номерирани като МСФО. Те уреждат специфични счетоводни теми, предимно приложими за капиталови дружества и за консолидирани финансови отчети. Към момента валидните DRS са 16 на брой, като голяма част от предходните стандарти са отменени с 5 стандарта за промени на съществуващите правила (Deutsche Rechnungslegungs Änderungsstandards (DRÄS)).⁴

През 2009 г. е направена основна реформа на нормативната уредба за счетоводно отчитане със Закона за модернизиране на балансовото право (Bilanzrechtsmodernisierungsgesetz (BilMoG)). Основната цел на направените чрез него промени в нТЗ е хармонизирането на националните правни норми с европейските стандарти. Законодателят предлага алтернатива за изготвяне на финансови отчети, която е финансово по-рентабилна особено за малките и средни предприятия в сравнение със сложните и свързани с повишени разходи МСФО.

³ Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C., IFRS oder HGB?, 2013 г., стр. 18.

⁴ <http://www.drsc.de/service/drs/standards/index.php> (валидни стандарти към 23.3.2014 г. съгласно информацията на официалната страница на DRSC).

Следващото изменение на нТЗ е съгласно европейската директива 2012/6/ЕС от април 2012 г. относно годишните счетоводни отчети на някои видове дружества. Във връзка с микросубектите немският законодател приема в декември 2012 г. Закон за изменение на балансовото право на микро-капиталовите дружества (MicroBilG).

При счетоводния анализ на немското национално счетоводство трябва да се обърне особено внимание на връзката между търговското и данъчното балансово право в Германия. Данъчното право е свързано с търговското право чрез принципа на значимостта (Maßgeblichkeitsprinzip) и принципа на обратната значимост (umgekehrte Maßgeblichkeit), според които при изчислението на данъчната печалба трябва да се спазват принципите на порядъчното счетоводство (Grundsätze ordnungsmäßiger Buchführung (GoB) и прилаганите данъчни правила трябва да се представят аналогично в счетоводните отчети. В рамките на реформите към Търговския закон през 2009 г. принципът на обратната значимост (umgekehrte Maßgeblichkeit) е отменен. Това позволява прилагането на различни методи за оценяване и признаване на счетоводните обекти в данъчния и финансовия отчет. Подобна връзка между търговското и данъчното право не съществува в българското и европейското счетоводно отчитане.

III. Задачи и принципи на счетоводството

Счетоводството като информационна и контролна система има редица задачи. С тяхното изпълнение се реализират целите по управлението на предприятието. При анализа на целите на счетоводството в България в икономическата литература на първо място се поставя създаването на счетоводна информация за състоянието на стопанските средства на предприятието и за източниците на тяхното формиране. Друга основна задача е документирането и систематизираното обхващане на информацията, както и осъществяването на контрол върху достоверността и законосъобразността на данните. Чрез сводирането на счетоводната информация във финансовите отчети се представя цялостната финансово-стопанска дейност на предприятието за отчетния период.⁵

В немската икономическа литература съществуват различни интерпретации на целите и задачите на счетоводството. Като основна цел в немското търговско законодателство е зададена защитата на кредиторите (Gläubigerschutz). Централно значение в немската счетоводна система имат документирането на имуществото на предприятието, информацията за финансовото състояние на предприятието при спазване на принципите на порядъчното счетоводство (GoB), както и определянето на разпределението на печалбата (Gewinnermittlung) и калкулиране на основата за определяне на данъците (Steuerbemessungsfunktion).⁶

Основните счетоводни принципи, които трябва да се спазват при съставянето на счетоводството и финансовите отчети в България, са посочени в чл. 4 ЗСч. Основните счетоводни принципи на немското счетоводно отчитане са

⁵ Душанов, И., *Обща теория на счетоводството*, 2008 г., стр. 56.

⁶ Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C., *IFRS oder HGB?*, 2013 г., стр. 8, 9.

регламентирани в чл. 252 нТЗ. Практическото прилагане на правилата относно представяне, оценка и счетоводно отчитане в Германия се осъществява, като счетоводните норми се конкретизират чрез така наречените Принципи на порядъчното счетоводство (GoB).⁷ В българската счетоводна практика това понятие отчасти е включено в метода на счетоводството в рамките на документирането и обобщаването на счетоводната информация. Немският законодател изрично урежда тези правила в чл. 243, ал. 1 и чл. 264, ал. 2 нТЗ.

Основните счетоводни принципи според българската и немската нормативна уредба са представени в следната обобщителна таблица:

Счетоводни принципи	Правило според ЗСч в България	Правило според нТЗ в Германия
текущо начисляване	чл. 4, ал. 1, т. 1 ЗСч приходите и разходите, произтичащи от сделки и събития, се начисляват към момента на тяхното възникване, независимо от момента на получаването или плащането на паричните средства или техните еквиваленти и се включват във финансовите отчети за периода, за който се отнасят	чл. 252, ал. 1, изр. 5 нТЗ приходите и разходите на отчетната година трябва да бъдат включени в годишното приключване, независимо от момента на съответните плащания
действащо предприятие	чл. 4, ал. 1, т. 2 ЗСч приема се, че предприятието е действащо и ще остане такова в предвидимо бъдеще; предприятието няма нито намерение, нито необходимост да ликвидира или значително да намали обема на своята дейност – в противен случай при изготвянето на финансовите отчети следва да се приложи ликвидационна или друга подобна счетоводна база	чл. 252, ал. 1, изр. 2 нТЗ при оценяването се приема продължаването на дейността на предприятието, в случай че не съществуват действителни или правни факти, които да опровергават това намерение

⁷ Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C., IFRS oder HGB?, 2013 г., стр. 4.

предпазливост	чл. 4, ал. 1, т. 3 ЗСч оценяване и отчитане на предполагаемите рискове и очакваните евентуални загуби при счетоводното третиране на стопанските операции с цел получаване на действителен финансов резултат	чл. 252, ал. 1, изр. 4 нТЗ оценяването трябва да се извършва предпазливо, а именно всички предвидими рискове и загуби, които са възникнали до края на отчетния период, трябва да се вземат под внимание, дори ако са станали известни едва между края на отчетния период и изготвянето на годишното приключване; приходите могат да бъдат отчетени само ако са реализирани към края на отчетния период
съпоставимост между приходите и разходите	чл. 4, ал. 1, т. 4 ЗСч разходите, извършени във връзка с определена сделка или дейност, да се отразяват във финансовия резултат за периода, през който предприятието черпи изгода от тях, а приходите да се отразяват за периода, през който са отчетени разходите за тяхното получаване	чл. 252, ал. 1, изр. 5 нТЗ приходите на отчетния период трябва да бъдат съпоставени със съответните разходи (принцип на периодизирането)
предимство на съдържанието пред формата	чл. 4, ал. 1, т. 5 ЗСч сделките и събитията се отразяват счетоводно съобразно тяхното икономическо съдържание, същност и финансова реалност, а не формално според правната им форма	чл. 246 ал. 1 изр. 2 нТЗ активите се отразяват в баланса на собственика; в случай че активът икономически не принадлежи на собственика, а на друго лице, то той трябва да бъде отчетен в неговия баланс
запазване при възможност на счетоводната политика от предходния отчетен период	чл. 4, ал. 1, т. 6 ЗСч постигане съпоставимост на счетоводните данни и показатели през различните отчетни периоди	чл. 252, ал. 1, изр. 6 нТЗ приложените в предходното годишно приключване методи на оценяване трябва да бъдат запазени

независимост на отделните отчетни периоди и стойностна връзка между начален и краен баланс	чл. 4, ал. 1, т. 7 ЗСч всеки отчетен период се третира счетоводно сам за себе си, независимо от обективната му връзка с предходния и със следващия отчетен период, като данните на финансовия отчет в началото на текущия отчетен период трябва да съвпадат с данните в края на предходния отчетен период	чл. 252, ал. 1, изр. 1 нТЗ отчетените стойности на началния баланс на отчетната година трябва да съвпадат с крайния баланс на предходната отчетна година
--	---	--

Таблица 1: Счетоводни принципи в България и Германия

Според някои автори в Германия счетоводните принципи могат да бъдат групирани в принципи за изчисляване на печалбата и информационни принципи.⁸ В тази връзка трябва да се отбележи особената роля, отредена на принципа на реализиране на приходите, който е изрично уреден в немското законодателство.⁹ Според търговско-правния принцип на реализирането печалбата може да се отчете счетоводно само при условие че е реализирана в края на отчетния период. Този принцип е пряко зависим от процеса на реализиране на продажбите и предоставянето на дължимите продукти и услуги. Проблематично е отчитането на многокомпонентни договори, където законодателят не назовава изрично кога трябва да бъдат реализирани приходите (percentage of completion – метод). В интерпретациите за прилагане на счетоводните стандарти се предлагат различни подходи, когато осъществяването на етапите на реализиране не може да бъде точно определено в отчетните периоди, принципът на реализирането се разглежда като второстепенен и се подчинява на принципа на предпазливостта. В резултат на това целият приход се отчита след пълното изпълнение на договорните задължения.¹⁰ В рамките на хармонизиране на счетоводството се наблюдава тенденцията за частично признаване на реализираните приходи при многокомпонентни договори. За разлика от немската счетоводна практика, в българския СС 18 *Приходи* е възприет подхода на частичното реализиране в съответствие с МСФО.

В настоящия сравнителен анализ се изследват и особеностите на счетоводната политика в българската и немската счетоводна система. Счетоводната политика представлява конкретните принципи, приети от дадено предприятие при изготвяне и представяне на финансовите отчети. Индивидуалните приложения са съобразени със законовите изисквания. Съответно възможностите за прилагане на изборни права, предоставени от законодателя, води до формирането на разлики, произтичащи от счетоводната политика. Примери за такъв вид разлики в немското счетоводство са изборното право за активиране на вътрешно създадени нематериални активи в размер на разходите от развойна дейност, избор на метод за оценяване на материалните запаси, изборно право на заприходяване на разходите по финансирането и други,

⁸ Ballwieser, W., Kommentierung der § 243 Abs. 1, § 252 Abs. 1 HGB, 2001 г.

⁹ § 252 Abs. 1, S. 4 HGB.

¹⁰ Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C., IFRS oder HGB?, 2013 г., стр. 84-86.

които ще бъдат представени в хода на изследването при отчитането на отделните балансови позиции.

IV. Основни разлики между обектите на българското и немското счетоводство

1. Определяне, признаване и класифициране на активи и пасиви

В чл. 266 нТЗ е дефинирана задължителна структура на баланса. В СС 1 *Представяне на финансови отчети* българският законодател също дефинира задължителна структура на баланса. В това отношение националните счетоводни изисквания в България и Германия се отличават от МСФО, които не предвиждат задължителна структура на баланса. За разлика от българските счетоводни стандарти, немският Търговски закон не предвижда разделение в текущи и нетекущи балансови позиции. Активите са разделени на ликвидни средства, оборотни активи, в това число материални запаси и вземания (Umlaufvermögen - които са за краткотрайна употреба в предприятието) и нематериални и материални активи (Anlagevermögen – които са за дълготрайна употреба в предприятието). Пасивите включват собствен и заемаен капитал.

В немския Търговски закон обектите на счетоводството като нематериалните, материалните активи и финансовите активи са назовани като понятия, но не е посочена тяхната правна дефиниция. Конкретните изисквания и критерии, на които трябва да отговарят активите и пасивите, са поместени в коментарите и икономическата литература.

Признаването и оценяването на дълготрайни материални активи е регламентирано в чл. 253, ал. 1, изр. 1 нТЗ и се осъществява според принципа на цената на придобиване (Anschaffungskostenprinzip). След първоначалното признаване дълготрайният материален актив се отчита по цена на придобиване, намалена с начислените амортизации. Съгласно немските счетоводни правила се прилага принципът на по-ниската стойност (Niederstwertprinzip), според който се отчита по-ниската от амортизираната или пазарната стойност на актива към края на отчетния период.

Съгласно българския СС 16 *Дълготрайни материални активи* първоначално всеки дълготраен материален актив се оценява по цена на придобиване, която включва покупната цена (включително митата и невъзстановимите данъци) и всички преки разходи. При оценка след първоначалното признаване, МСС (и българските до 2008 г.) позволяват увеличение на балансовата стойност на дълготраен материален актив в резултат на преоценка над първоначалната цена на придобиване, като увеличението се отчита в раздела на собствения капитал „Резерв от преоценки”. От 01.01.2008 г. в СС 16 е премахнат алтернативният подход за последваща оценка след първоначално признаване на ДМА. Подобен подход е забранен и в немското счетоводно отчитане.

СС 16 урежда също така и признаването на предполагаемите разходи до размера на начислената провизия за задължения за демонтаж и извеждане на актива от употреба и за възстановяване на терен. Това правило в България е взаимствано от МСС 16. За разлика от международните и българските счетоводни стандарти, немският законодател не признава заприходването на

такива разходи дори след реформата на Търговския закон (BilMoG). Този вид разходи не отговарят на дефиницията за разходи на придобиване според нормативната уредба в Германия.

Забраната за признаване на вътрешно създадени ресурси с нематериален характер, съгласно немския търговски закон, е отменена с реформата BilMoG и в момента, съгласно чл. 248, ал. 2, изр. 1 нТЗ, съществува изборително право за заприходяване на вътрешно създадени нематериални активи. Както в българския СС 38 *Нематериални активи*, така и съгласно немския Търговски закон чл. 248, ал. 2, изр. 2 нТЗ, вътрешно създадената репутация, вътрешно създадени търговски марки, наименования, издателски права, клиентски бази и други подобни не се признават и отчитат като нематериални активи.

Една от основните разлики между българските и немските счетоводни стандарти произтича от методите на амортизация на положителната придобита репутация. СС 36 *Обезценка на активи* предвижда обезценка на положителна репутация чрез провеждане на проверка на нейната възстановима стойност. Този метод е в съответствие с МСС 36 *Обезценка на активи* (Impairment only approach). Според СС 22 *Отчитане на бизнескомбинации* положителната репутация, възникнала при бизнес комбинация, се амортизира за максимален срок от 5 години, когато полезният живот е по-дълъг от 5 години, съществува възможност за удължаване на амортизационния период. Съгласно немската нормативна уредба положителната репутация се амортизира линейно. В практиката се срещат различни подходи относно разпределението на амортизируемата сума през полезния живот на актива, обичайно се прилагат 5 години. След реформата BilMoG голяма част от предприятията прилагат валидния за данъчното право период на амортизация от 15 години. От Института на одиторите в Германия се изказват препоръки за отмяна на метода на обезценката на положителната репутация, практикуван съгласно МСФО, и възприемане на метода на линейната амортизация, тъй като по този начин се улеснява разбирането и възможностите за проверката на стойността на тази важна балансова позиция.¹¹

При отчитане на провизиите по немската счетоводна система водеща роля има спазването на принципа за предпазливост. Съществени разлики в сравнение с българските счетоводни стандарти съществуват при отчитането на задълженията от пенсионните доходи след прекратяване на трудовото правоотношение при програми с определени доходи съгласно СС 19 *Доходи на персонала*. Коефициентът за дисконтиране на задълженията в Германия се определя от Немската федерална банка, като се изчислява средна стойност за следващите 15 години (чл. 253, ал. 2 нТЗ). Коефициентът на дисконтиране в България се определя в номинално изражение освен в случаите, когато оценките в реално изражение (коригирани с инфлацията) са по-надеждни. Антюерските ефекти се представят директно в отчета за приходите и разходите. В това отношение и двете страни прилагат различен подход от МСФО, където тези ефекти се отчитат в собствения капитал. Друга разлика е, че съгласно немските счетоводни норми не се позволява салдиране на пенсионните задължения с активите по програмата и двете позиции се отчитат отделно в актива и пасива на

¹¹ Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C., IFRS oder HGB?, 2013 г., стр. 287.

баланса. След реформата BilMoG се приема сходен подход с българските и международните стандарти, като активите се приспадат от задълженията и се отчита само дефицит или покритие на плана.

2. Определяне, признаване и класифициране на приходите и разходите

В чл. 275 нТЗ е дефинирана структура на отчета за приходите и разходите. Съществува изборително право за съставяне на отчета по метода на разходите по икономически елементи или по метода на разходите по функционално предназначение. В *СС 1 Представяне на финансови отчети* българският законодател също предлага две алтернативни класификации: двустранна форма на отчета според същността на приходите и разходите и едностранна форма според тяхната функция.

В предходната точка на анализа вече бяха посочени някои от основните разлики във връзка с отчитането на балансните позиции, а именно: разликите в периода на амортизация, в размера на ефектите от актюерските параметри и заприходяването на разходи за демонтаж и извеждане на актива от употреба, които водят съответно и до различно признаване на приходи и разходи.

Друга разлика при счетоводното отчитане на приходите и разходите по българската и немската счетоводна система може да бъде посочена във връзка с оценяването на парични позиции в чуждестранна валута към датата на финансовия отчет. Курсовите разлики, възникнали от трансферирането на паричните позиции от чужда валута в отчетна валута при различни валутни курсове – валутен курс при придобиване и валутен спот курс – според *СС 21 Ефекти от промените във валутните курсове*, се отчитат в резултата на предприятието. Преди реформата BilMoG немското търговско законодателство позволява признаването на приходи от валутни преоценки само ако те са реализирани, а разходите се признават в момента на възникването им, независимо от това дали са реализирани. С новия чл. 256а нТЗ се въвежда разграничение между отчитането на валутните ефекти за краткотрайни и дълготрайни парични позиции на актива и пасива. При краткотрайните позиции се прилага идентично отчитане с българските правила, а при дълготрайни парични позиции важи правило преди реформата на немските стандарти, подчинено на принципите за реализиране и предпазливост.

3. Сводиране на счетоводната информация и съставяне на периодични отчети

Финансовите отчети се съставят чрез метода на обобщаване (сводиране) на счетоводната информация. Съгласно нормативната уредба в България основните качествени характеристики на финансовите отчети са разбираемост за потребителя, уместност, надеждност и сравнимост на счетоводната информация.¹² Предоставянето на информация за установяване на финансовото състояние на предприятието е от особена важност за инвеститорите, клиентите и други потребители.

¹² Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 98, 2001 г., посл. изм., ДВ, бр. 100/2013.

Целта на счетоводните отчети, изготвени по немските счетоводни правни норми, съчетава много аспекти. Методът на документирането е уреден в чл. 238, ал. 1 нТЗ като основна функция на счетоводството, чрез която се осигурява счетоводната информация за поверения от инвеститорите капитал на предприятието, както и за финансовото състояние на отчетната единица. Предоставената информация е от централно значение за изчислението на данъчната печалба и преди всичко за защита на кредиторите (Gläubigerschutz).

Съгласно чл. 26, ал. 1 ЗСч годишният финансов отчет включва: счетоводен баланс, отчет за приходите и разходите, отчет за паричните потоци, отчет за собствения капитал и приложения. В зависимост от големината и правната форма на дружеството съществуват определени улеснения или допълнителни изисквания. Съответно едноличните търговци с годишен оборот под 100 хил. лв. могат да представят само отчет за приходите и разходите.

В немския Търговски закон изискванията за съставяне на финансовите отчети също са съобразени с правната форма и големината на дружествата. Немските еднолични търговци с годишен оборот под 500 хил. евро и печалба под 50 хил. евро могат да представят само отчет за приходите и разходите.

В зависимост от балансова стойност на активите, нетния оборот и средната численост на персонала немският Търговски закон разделя капиталовите дружества на четири категории за големина, от които зависят задълженията за отчитане и оповестяване. Те са представени в таблица 2.

Класификация	Критерии според нТЗ (BilMoG/ MicroBilG) в Германия
микро капиталови дружества	чл. 267а, ал. 1 нТЗ (не превишават поне два от следните критерии) балансирана стойност на активите – 350 хил. евро нетен оборот – 750 хил. евро средна численост на персонала – 10 души
малки капиталови дружества	чл. 267, ал. 1 нТЗ (не превишават поне два от следните критерии) балансирана стойност на активите – 4.8 млн. евро нетен оборот – 9.7 млн. евро средна численост на персонала – 50 души
средно големи капиталови дружества	чл. 267, ал. 2 нТЗ (не превишават поне два от следните критерии) балансирана стойност на активите – 19.3 млн. евро нетен оборот – 38.5 млн. евро средна численост на персонала – 250 души
големи капиталови дружества	чл. 267, ал. 3 нТЗ (превишават поне два от следните критерии) балансирана стойност на активите – 19.3 млн. евро нетен оборот – 38.5 млн. евро средна численост на персонала – 250 души

Таблица 2: Определяне на големината на капиталите дружества в Германия

Следващата таблица показва съпоставката на критериите за изготвяне на консолидирани финансови отчети в България и Германия.

	Критерии според ЗСч в България	Критерии според нТЗ (BilMoG) в Германия
изготвяне на консолидирани финансови отчети	чл. 37а, ал. 1 ЗСч (надвишават поне два от следните критерии) 1. балансова стойност на активите – 3 млн. лв. 2. нетни приходи от продажби за годината – 6 млн. лв. 3. средна численост на персонала за годината – 80 души	чл. 293, ал. 1 нТЗ (надвишават поне два от следните критерии) 1. балансова стойност на активите – 23.1 млн. евро 2. нетни приходи от продажби за годината – 46.2 млн. евро 3. средна численост на персонала за годината – 250 души

Таблица 3: Критерии за изготвяне на консолидирани финансови отчети в България и Германия

За разлика от българските разпоредби, според които годишният отчет се изготвя към 31 декември, в Германия не се определя дата за изготвяне. Годишният отчет се съставя за период от 12 месеца, но към свободно избираема дата (например към 31 март, 30 септември, 31 декември).

V. Особенности при отчитане на собствения капитал

Собственият капитал като категория и величина има централна роля както в българското, така и в немското счетоводно отчитане. В качеството му на източник за образуване на активите той отразява икономическата стабилност на предприятието, обхваща средствата, с които предприятието самостоятелно финансира дейността си и го представя като атрактивен избор за инвеститорите, кредиторите и други контрагенти.¹³

Концепциите за поддържане на капитала са включени в основите на счетоводната теория на двете страни. Според финансовата и физическата концепция се смята, че предприятието поддържа капитала си, когато размерът на капитала в края на отчетния период надвишава капитала в началото на периода, а евентуалното превишаване се определя от печалбата.¹⁴

Структурата на собствения капитал е регламентирана в нормативната уредба както в България, така и в Германия. В таблица 4 са представени основните компоненти на собствения капитал според двете счетоводни системи.

¹³ Стоянов, С., К. Савова. Обща теория на счетоводството, 2010 г., стр. 33.

¹⁴ Стоянов, С. Акционерният капитал в счетоводството, София, 2009.

Структура на собствения капитал в България	Структура на собствения капитал в Германия
СС 1 Представяне на Финансови Отчети Раздел А: Собствен капитал Група I: Записан капитал Група II: Премии от емисии Група III: Резерв от последващи оценки Група IV: Резерви Статия 1: Записан капитал; Статия 2: Невнесен капитал; Статия 3: Изкупени собствени акции; Статия 4: Други резерви. Група V: Натрупана печалба (загуба) от минали години, в т.ч.: неразпределена печалба; непокрита загуба Група VI: Текуща печалба (загуба)	чл. 266, ал. 3 нТЗ – Съдържание на баланса А. Собствен капитал I. Записан капитал II. Капиталови резерви III. Резерви от печалба: 1. законови резерви; 2. резерви от участия в дружества; 3. резерви съгласно устава на дружеството; 4. други. IV. Неразпределена печалба/непокрита загуба от минали отчетни периоди V. Печалба/загуба от текущия отчетен период

Таблица 4: Структура на собствения капитал в България и Германия

В чл. 272 нТЗ са дефинирани отделните позиции на собствения капитал, представянето в баланса и съдържанието им. Съгласно чл. 20 ЗСч компонентите на собствения капитал се класифицират и представят във финансовите отчети при условията и по реда на приложимите счетоводни стандарти.

В зависимост от правната форма на дружеството съществуват определени нормативни и счетоводни особености при отчитането на собствения капитал и в двете страни. Съответните нормативни правила се съдържат в отделни закони например: мерките за поддържане, осигуряване и намаляване на капитала на акционерното дружество са уредени в Закона за акционерните дружества (ЗАД) в Германия, а в България – в Търговския закон.

Основната функция на собствения капитал както в немското, така и в българското законодателство, е защитата на кредиторите. Поради тази причина съществуват законови норми относно минималния размер на изискуем основен капитал на дружеството.

Във връзка с реформата на Закона за дружествата с ограничена отговорност (ЗООД) през 2008 г. в Германия е въведена нова подформа на дружеството с ограничена отговорност. В отговор на тенденцията в практиката за учредяване на дружества в правна форма на английските Limited капиталови дружества немският законодател въвежда предприемаческо дружество (ограничено отговорно) (Unternehmergeellschaft (haftungsbeschränkt) или Мини-ООД. Особеното при това дружество е, че минимално изискуемият основен капитал е от 1 евро до 24.999 евро. За разлика от ООД, при предприемаческо дружество (ограничено отговорно) част от минимално изискуемият капитал не може да бъде внесен под формата на апортна вноска. При този вид капиталово дружество

трябва задължително годишно да се образуват законови резерви в размер на 25% от печалбата, докато основният капитал достигне 25.000 евро.

В таблица 5 са представени изискванията за АД и ООД в двете държави.

правна форма	Основен капитал според ТЗ в България	Основен капитал според законите в Германия
акционерно дружество	чл. 161, ал. 2 ТЗ 50.000 лв.	§ 7 ЗАД 50.000 евро
дружество с ограничена отговорност	чл. 117, ал. 1 ТЗ 2,00 лв.	чл. 5 ЗООД 25.000 евро
предприемаческо дружество (ограничено отговорно)	---	чл. 5а ЗООД 1 – 24.999 евро

Таблица 5: Минимален изискуем капитал в България и в Германия

Съществуват сходни правила в законовите разпоредби относно кадуцирането на дялове на съдружници при закъснение или невнасяне на капиталовите вноски, увеличаване и намаляване на капитала, прехвърляне на дялове и делба.

Задължителният размер на капитала на банките и в двете страни се определя в съответствие с изискванията на Базелската комисия.

В зависимост от правната форма на дадено дружество съществуват различни възможности за влияние върху дейността от страна на собствениците например: при акционерното дружество чрез правото на глас в рамките на Общото събрание, а при персоналното дружество чрез директно управление. Интересен аспект в хода на сравнителния анализ представляват различията в степента на отговорност на собствениците на дружествени дялове. В тази връзка трябва да се разгледа така нареченият пробив на ограничената отговорност при съдружниците в ООД (Durchgriffshaftung). Федералният върховен съд предвижда увеличаването на отговорността на съдружниците на ООД над размера на тяхното дялово участие, като позволява подвеждането под лична отговорност в случай на злоупотреби и измама.

VI. Заключение

При сравнителния анализ на българските и немските национални стандарти ясно се очертава линията на хармонизиране на счетоводните правила и нормативната уредба в посоката, начертана от международните счетоводни стандарти. Двете счетоводни системи съдържат множество сходни правила относно организацията и методологията на счетоводството, както и по

отношение на счетоводното отчитане и ролята на държавата като основен орган за изготвяне на счетоводното законодателство.

Трябва да отбележим, че българските счетоводни стандарти в по-голяма степен са възприели правилата на МСФО и се насочват към информационната функция и предоставяне на надеждна информация за инвеститорите. Основните разлики произтичат от предпазливия подход в немските стандарти, както и възможностите за отчитане по справедлива стойност, взаимствани в България от МСФО. Тези правила от части противоречат на разбирането на принципа на реализиране съгласно немските стандарти. Немските норми целят защита на кредиторите и изчисляване на правилна данъчна основа във връзка с разпределение на печалбата (Zahlungsbemessungsfunktion). В заключение трябва да се отбележи, че предстоящите реформи във връзка с МСФО и новите директиви на ЕС безспорно водят към един общ счетоводен свят. Въпросът дали той може, или ще бъде по-добър от националните счетоводни норми, остава отворен.

Библиографска справка

1. Душанов, И. *Финансово счетоводство, първа част*, София, 2004.
2. Душанов, И. *Обща теория на счетоводството*, София, 2008.
3. *Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 98, 2001 г., посл. изм., ДВ, бр. 100/2013.*
4. *Международни стандарти за финансови отчети (МСФО), притурка към Постановление № 207, 7 август 2006 г. на Министерския съвет за приемане на международни стандарти за финансови отчети, приети от Комисията на Европейския съюз, изготвени от Съвета по международни счетоводни стандарти, ДВ, бр. 66 от 2006 г., актуализирани с всички последни изменения.*
5. *Национални стандарти за финансови отчети на малки и средни предприятия, ДВ, бр. 30/2005 г., изм. и доп. ДВ, бр. 26/2007.*
6. Стоянов, С. *Акционерният капитал в счетоводството*, София, 2009.
7. Стоянов, С., К. Савова. *Обща теория на счетоводството*, София, 2010.
8. *Търговски закон, обн., ДВ, бр. 48/1991 г., посл. изм., ДВ, бр. 27/2014.*
9. Ballwieser, W., *Kommentierung der §§ 243 Abs. 1, 252 Abs. 1 HGB, in: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 4, München, 2001.*
10. Küting, K., Pfitzer, N., Weber, C. *IFRS oder HGB? Systemvergleich und Beurteilung, 2. Auflage, Stuttgart, 2013.*

COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN BULGARIAN AND GERMAN LOCAL ACCOUNTING STANDARDS

Petrana Teneva Todorova, PhD

Department "Accountancy and Analysis", University of National and World Economy

Key words:

*Comparative analysis
Bulgarian local
accounting standards
German local
accounting
regulations
Legal regulations
Accounting principles
Accounting
harmonization*

Summary

In terms of the accounting harmonization process the international accounting standards establish themselves as a leading direction for preparation of financial reports. Independently of this fact the EU member states apply their local accounting standards in parallel. The purpose of this paper is to make a comparable analysis between the Bulgarian local accounting standards and the German local accounting regulations and to examine the main differences between the two accounting systems. The emphasis is placed on the objectives, principles and methodology of the Bulgarian and German accounting and particular attention is paid to the legal requirements.